

Datum
2023-09-25

Diarienummer
SAN 00113-2023

Till Socialdepartementet

Yttrande - remiss av promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Remissinstansens diarienummer: S2023/02226

Övergripande kommentarer

Social- och arbetsmarknadsnämnden i Östersunds kommun lämnar sina kommentarer i samtliga sex huvudfrågor i promemorian. Dessa är:

1. om anmälningsskyldigheten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa enligt 14 kap. 1 § SoL (2001:453) ska utökas till att omfatta fler myndigheter och yrkesgrupper än idag.
2. om det ska vara obligatoriskt för socialnämnder att återkoppla till den som enligt 14 kap. 1 § SoL omfattas av skyldigheten att göra en anmälan om oro för barn.
3. om socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inom ramen för en barnavårdsutredning dvs. en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, ska utvidgas.
4. om gallringsbestämmelserna i fråga om handlingar i barns personakter bör ändras och om den 70-åriga sekretesstiden för handlingar i barnakter ska förlängas.
5. om möjligheterna till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner behöver utvidgas i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga.
6. behovet av att förbättra möjligheterna för socialnämnder att inhämta information vid utredning av barnets bästa när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos.

Kommentarer till specifika delar av remissen

Avsnitt 7. Fler myndigheter och aktörer ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn

Social och arbetsmarknadsnämnden håller med utredaren om att myndigheter som i sin verksamhet kan få kännedom eller misstanke om barn som far illa ska omfattas av anmälningsskyldigheten och att utredaren i den förslagna lagtexten täckt in dessa myndigheter. Vidare instämmer social- och arbetsmarknadsnämnden med att det i lagtexten ska förtydligas för verksamheter som idag enligt lag har anmälningsskyldighet genom att det framgår vilka myndigheter och aktörer som är anmälningsskyldiga.

Med den utökade anmälningsskyldigheten för myndigheter och aktörer ser social- och arbetsmarknadsnämnden ett behov av att de som berörs av anmälningsskyldigheten skapar tydliga rutiner kring hur anmälan görs till socialnämnden samt hur de ska fullgöra sin uppgiftsskyldighet genom att socialnämnden kan få tag på anmälaren på ett effektivt och smidigt sätt.

Avsnitt 8. Den som ska få återkoppling efter en anmälan om oro för barn ska få det skriftligt och inom en viss tid.

Social- och arbetsmarknadsnämnden ser positivt på att återkopplingen sker skriftligt med hjälp av ett standardiserat formulär. Det blir tydligare för anmälaren vilken återkoppling som kan förväntas och den blir även likartad för alla. Ofta efterfrågar anmälningsskyldiga mer information än vad socialnämnden kan ge. Detta skapar en frustration och ett misstroende mellan socialnämnden och anmälaren. Med en skriftlig återkoppling kan förväntningarna från anmälningsskyldiga förtydligas. Social- och arbetsmarknadsnämnden vill framhålla att det i det standardiserade formuläret tydligt ska framgå vad återkopplingen ska bestå av så att inte mer uppgifter efterfrågas och förväntas.

Utredaren menar att ett skäl till att anmälningsplikten inte alltid fullgörs kan vara bristande återkoppling till anmälaren från socialnämnden. Om det är så som utredaren menar, tror inte social- och arbetsmarknadsnämnden att den återkoppling som avses med förslaget gör att anmälningsskyldiga fullgör sin anmälningsplikt i större utsträckning eftersom det ofta handlar om att anmälningsskyldiga vill ha mer återkoppling än vad socialnämnden kan ge. Oavsett innehållet i återkopplingen (utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår) och där oron kvarstår, ska anmälan göras på nytt.

Precis som i ovanstående förslag om att fler aktörer ska bli anmälningsskyldiga, ser social- och arbetsmarknadsnämnden ett behov av tydliga rutiner hos mottagande myndighet/aktör av återkopplingen. Rutinerna behöver utformas så att kontaktvägarna blir effektiva och smidiga för att spara tid och resurser för socialtjänsten vid återkopplingen.

Avsnitt 9. Socialnämnderna ska få utökade möjligheter att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren.

Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att förslaget kan hjälpa socialnämnden att bedöma barnets behov av skydd eller stöd men ställer sig inte bakom att det ska vara ett "ska-krav" att begära in registerutdrag i samtliga ärenden som rör ett barns behov av stöd och skydd. Social- och arbetsmarknadsnämnden förordar i stället att

det ska vara en möjlighet för socialnämnden att vid behov begära uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren. Bedömningen ska göras i varje enskilt ärende om socialnämnden anser att det finns behov av ett sådant underlag för att kunna fatta beslut om barnets behov av stöd eller skydd.

Utredaren tar upp att förslaget kan bidra till att minska handläggares utsatthet i fråga om hot, påtryckningar och repressalier. I förslaget framgår att kontroll av misstanke- och belastningsregistren inte behöver göras om det bedöms obehövligt. Denna bedömning ska göras av den enskilde handläggaren i varje ärende och innebär att det finns möjligheter att frångå huvudregeln. Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att man genom detta inte kommer kunna minska handläggares utsatthet då bedömningen likväl ska göras. Social- och arbetsmarknadsnämnden menar att det inte gör någon skillnad om förslaget ger socialnämnden *möjlighet* att begära in registerutdragen mot att man *ska* begära in i samtliga ärenden om det inte bedöms obehövligt. Bedömningen ska göras av handläggaren i båda fallen.

Oavsett reglering ser social- och arbetsmarknadsnämnden ett behov av förtydligande av hur bedömningen ska göras när man inte begär uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren, alltså när man bedömer att det är obehövligt. Det är inte möjligt för socialnämnden att veta vad som framkommer i begärda registerutdrag och om det har relevans för bedömningen kring barnets behov av skydd eller stöd. Stödet bör utformas så att det tydligt framgår vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att registerutdrag ska begäras in.

I promemorian tas inte upp kring hur kommunikeringen sker med den vars register kontrolleras av socialnämnden. I förslaget kan socialnämnden begära in registerutdrag på flera personer i barnets nätverk. Social- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig frågande till hur dessa individer underrättas om registerkontrollen och hur underrättelsen kan ske utan att sekretessen bryts kring barnet, dvs att en utredning pågår, och önskar ett förtydligande kring detta.

Avsnitt 10. Förbättrad sökbarhet av handlingar som rör barn och längre gallringsfrister

10.8.1 Samtliga anmälningar om oro för barn bör bli digitalt sökbara

Social- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig bakom utredarens förslag om att samtliga anmälningar om oro för barn blir digitalt sökbara. Eftersom socialnämnden ska beakta den information som finns sedan tidigare kring barnet hos den egna nämnden, bör anmälningar och förhandsbedömningar för barn bli enklare att söka fram och ta del av för handläggaren som ska göra bedömning om barnets behov av skydd och stöd. Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att både anmälningar och förhandsbedömningar i sin helhet ska vara digitalt sökbara då dessa underlag möjliggör för handläggaren att göra en helhetsbedömning kring barnet. Genom digital sökbarhet undviker man att missa barn som är i behov av stöd. Den digitala sökbarheten är mer träffsäker än att handläggare manuellt söker i de kronologiska pärmarna där flera andra barns anmälningar och

förhandsbedömningar finns. Ur integritetssynpunkt är digital sökbarhet att föredra eftersom socialnämnden då kan söka på en specifik person och inte gå igenom en pärm där integritetskänsliga uppgifter om flera barn finns.

10.8.2 En anmälan om oro för barn bör alltid bli del av en barnakt

Utredaren menar att om en barnakt skapas är dokumentationen och handläggning samlad i en akt och kan lättare överblickas av socialnämnden. Social- och arbetsmarknadsnämnden anser inte att en anmälan om oro för barn som inkommer till socialnämnden alltid ska leda till att en barnakt skapas, om en sådan inte redan finns för barnet. Det bedöms tillräckligt att digitalt söka anmälningar som inte lett till utredning och därigenom få den helhetssyn som behövs för att bedöma barnets behov av skydd och stöd. Utredaren menar att det skulle vara tidsbesparande och mer effektivt om anmälningar alltid leder till att en barnakt skapas då allt är samlat "på samma ställe". Idag använder socialnämnden i stor utsträckning digitala akter och gör sökningar och informationsinhämtning via verksamhetssystemet. Det är sällan handläggare behöver använda sig av den fysiska akten för att inhämta information. Det innebär att handläggare kan inhämta det underlag som behövs från den digitala akten om anmälningar som inte leder till utredning görs digitalt sökbara.

Utredaren menar att fördelen med att en barnakt alltid ska skapas är att det finns andra dokumentationskrav som gäller för dokumentationen i personakterna. Social- och arbetsmarknadsnämnden dokumenterar förhandsbedömningar med hjälp av stöddokument i BBIC och följer de dokumentationskrav och särskilda bestämmelser om dokumentation som gäller för den beslutande nämnden. Bedömningen är att det i de dokumentationskrav som nämnden följer finns tillräckliga uppgifter kring ärendet och det bedöms därför inte finnas behov av att omfattas av de dokumentationskrav som gäller för personakter.

10.8.4 Vissa handlingar i en barnakt ska sparas längre tid än i dag

Utredaren föreslår att anmälan om oro för ett barn (oavsett om anmälan leder till utredning eller inte) och handlingar som kommit in eller upprättats i samband med en sådan anmälan samt övriga handlingar som kommit in eller upprättats i samband med en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska sparas längre tid än i dag. Utredaren lyfter att ett av skälen till detta är att man i vuxen ålder ska kunna ta del av handlingar från den egna barnakten för att förstå och få kunskap om sin historia och sin barndom och där socialtjänsten varit aktuell i barnets liv. Social- och arbetsmarknadsnämnden instämmer i att det kan vara av vikt för individen att ta del av sin historia i form av underlag som finns hos socialtjänsten och att det därför är rimligt att gallringsfristen förlängs så att barn som hunnit bli vuxna hinner ta del av sin personakt innan den gallras. Nämnden har ingen annan uppfattning eller förslag om tidsperspektivet än vad utredaren föreslår. 60 år efter barnets födelse kan tänkas rimligt utifrån att barnet ska ges möjlighet att kunna ta del av handlingarna i vuxen ålder.

Förlängd gallringstid i upp till 60 år innebär enligt social- och arbetsmarknadsnämnden en försvårande omständighet när personakten ska menprövas vid begäran om utlämnande. Det är sannolikt att den som gör menprövningen inte har kännedom om ärendet och det blir svårt att bedöma vilka men individer som kan finnas med i akten skulle utsättas för om handlingen lämnas ut. Idag är menprövningen inte helt enkel när handläggare ställs inför att väga olika intressen mot varandra, exempelvis barnets rätt till integritet och föräldrarnas rätt till insyn. Om man dessutom ser förslaget i enlighet med förslaget om utökade möjligheter att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inte enbart på den som ärendet berör utan även närstående, blir menprövningen viktig. Det kommer då finnas fler uppgifter om närstående i barnets akt och som även kan anses mer integritetskänsliga. Social- och arbetsmarknadsnämnden önskar därför ett förtydligande kring menprövning vid utlämnandet av akter om gallringsfristen förlängs enligt förslaget.

10.8.6 Förlängd gallringstid för handlingar i barnakter

Utredaren föreslår att det inte bör införas en särskild gallringsfrist för anmälningar om oro för barn som inte leder till en utredning. Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att anmälningar som inte lett till utredning bör gallras enligt Socialstyrelsens förslag, dvs 3 års gallringsfrist. När det gäller anmälningar där nämnden bedömt att en utredning inte ska inledas bör dessa ur integritetssynpunkt inte sparas längre än det finns behov av att ta del av uppgifterna för de avsedda ändamålen. Socialnämnden ska utreda situationen här och nu och i de anmälningar som inte leder till åtgärd av nämnden har man redan gjort bedömningen att ingen åtgärd krävs och det kan därför inte anses rimligt att det ska ha relevans flera år senare. Uppgifter ska inte sparas och användas längre tid än det behövs för det ändamål för vilket de har samlats in. Social- och arbetsmarknadsnämnden anser det rimligt att det görs en åtskillnad i bedömning och i gallring mellan de anmälningar där nämnden bedömt inleda utredning och när det är bedömt att inte inleda utredning.

Avsnitt 11. Utökade möjligheter till informationsdelning mellan socialtjänster

Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att nuvarande lagstiftning är tillräcklig för att lämna ut eller dela information i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga och ser därför inte behov av de förslag som utredaren lyfter fram. I de fall barn vistas i en annan kommun och oro kring barnet uppstår, använder sig nämnden av orosanmälan för att delge information till den socialtjänst som ansvarar för barnets skydd och stöd.

Avsnitt 12. Utökade möjligheter för socialnämnder att inhämta uppgifter i frågor om vårdnad, boende och umgänge

Social- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig bakom utredarens förslag om att en socialnämnd ska kunna inhämta uppgifter från referenspersoner anställda i verksamheter som avses inom skollagen (förskola, grundskola, gymnasieskola, fritidshem etc) utan samtycke från vårdnadshavare. Social- och

arbetsmarknadsnämnden är positiv till att ovanstående personal har en uppgiftsskyldighet som ska omfatta alla uppgifter som kan ha betydelse för bedömningen av en fråga om vårdnad, boende och umgänge. På så sätt tydliggörs det för referenspersonen att uppgifter kring barnet kan lämnas ut i pågående upplysningar eller utredning kring barnet.

12.5.3 Partsinsynen ska begränsas i vissa fall

Social- och arbetsmarknadsnämnden är positiv till utredarens förslag om att partsinsynen ska begränsas när sekretess gäller för uppgifter om vart barnet eller en part har hemvist eller annars befinner sig. På så sätt förhindrar man att sekretesskyddade uppgifter röjs och att socialnämnden som ska inhämta uppgifter kring barnet kan vara trygga med att inte barnet utsätts för risker.

Social- och arbetsmarknadsnämnden anser att det behövs ett förtydligande kring om partsinsynens begränsning kan överklagas och att det då kan bli möjligt för parten att ta del av uppgifter som socialnämnden valt att sekretesskydda. Nämnden önskar att ett beslut om begränsning av partsinsynen inte ska kunna överklagas då risken är att sekretesskyddade uppgifter röjs och det i sin tur kan innebära en risk för barnet.

Ställningstagande

Social- och arbetsmarknadsnämnden tillstyrker yttrandet.

Björn Sandal Ordförande social- och arbetsmarknadsnämnden

ÖSTERSUNDS KOMMUN

Social- och arbetsmarknadsförvaltningen

Yttrandet skickas till Socialdepartementet via e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se